

מה מצחיק בחורבן?!

גישה אופטימית

להתמודדות עם כאב

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת קרח - ג' תמוז

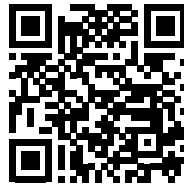
THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות הרב יוסף וזוגתו מרת יעל ומשפחתם שיחיו מיכאלשוילי

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים צור קשר באימייל INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל יסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטו, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמאל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שוויץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישע' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
פיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2024 by
Shluchim Office International

א. שועל שיצא מקודש הקדשים.....6

חז"ל מספרים על קבוצת תנאים שיצאה לירושלים. בדרכם עברו בהר הצופים, וכשראו את חורבן העיר – קרעו את בגדיהם, בשל צער החורבן.

כשהגיעו להר הבית, הבחינו בשועל יוצא ממקום קודש הקודשים. המראה העצוב גרם להם לבכות. ואילו רבי עקיבא החל לצחוק.

לתמיהתם של חבריו הסביר: התורה תולה את נבואות אוריה וזכריה. כשם שנבואת אוריה – "ציון שדה תחרש" – התקיימה, כך תתגשם גם נבואתו של זכריה אודות בניין ירושלים.

התנאים הגיבו: "עקיבא ניחמתנו".

שואל הרבי:

א. מדוע התנאים לא בכו כבר בהר הצופים, כאשר ראו את חורבן העיר וקרעו את בגדיהם, אלא רק כאשר יצא השועל ממקום המקדש?

ב. מה פשר תמיהתו של רבי עקיבא על חבריו: "מפני מה אתם בוכים?", הרי עצם חורבן בית המקדש הוא סיבה מספקת לבכי עבור כל יהודי!

ב. הרובד העמוק של הבכי והצחוק.....8

התנאים לא חיו את חורבן הבית כאירוע היסטורי בלבד, אלא כחוויה חיה ונמשכת. הם היו חדורי אמונה שבזכות מצווה אחת, שהגאולה תבוא בכל יום בזכות 'מצווה אחת', ובזכות שלמות המצב הרוחני של עם ישראל, תבוא הגאולה בכל רגע. אולם כאשר ראו שועל יוצא מקודש הקודשים פרצו בבכי. לא מפני החורבן, אלא מפני שמציאות כזו של שועל, החודר למקום קודש הקודשים, היא דבר שאינו מתחייב מהחורבן עצמו, והדבר הבהיר להם את עומק החורבן והגלות.

הסבר הדברים:

חז"ל מדגישים שהיה זה דווקא שועל שיצא מקודש הקודשים, זאת כדי לרמז לנו על מסר עמוק.

השועל 'פיקח שבחיות', מייצג את כוחו של השכל וההבנה בענייני העולם. הפיקחות הזו יכולה להיות חיובית: היא מאפשרת לאדם לפרנס את משפחתו ולפזר צדקה. אך התורה מציבה גבול ברור: על הפיקחות הזו להישאר בתחום ה'חיות', ככלי עזר לחיים על פי התורה, ולא לחדור לתחום הקדושה עצמה.

כאשר השועל מתגנב לקודש הקודשים, למקום התורה עצמה, ומנצל לרעה את המקום לצרכיו העצמיים, זה פגיעה בנקודת היהדות, במהות הקדושה, והתגובה על כך היא בכי.

רעיון זה מתחדד יותר בסיפור נוסף על רבי עקיבא והשועל:

בזמן גזרות נגד לימוד התורה, המשיך רבי עקיבא ללמד תורה. כששאלו אותו אם הוא אינו חושש מהשלטון הרומאי, השיב במשל: שועל הציע לדגים בנהר לעלות ליבשה, כי שם לא יאיימו עליהם רשתות הדייגים. ענו לו הדגים: "טיפש! אם במים, מקור חיותנו, אנו חוששים, ביבשה נמות מיד!".

הנמשל ברור: התורה היא חיינו. ואם אם חיי תורה כרוכים בסכנה, הוויתור עליה פירושו ויתור על עצם החיים.

הרבי מסביר:

השועל שבמשל דווקא מבין שהדגים חיים בזכות המים. טענתו היא שדווקא משום שהמים מקור חיותם, הם גם סיבת דאגותיהם.

חיותם של בני ישראל, שנמשלו לדגים, היא העיסוק בתורה. טוען השועל כלפיהם, שהסיבה לקשיים שחווים בגלות ובפרנסה היא בגלל שבחרו לחיות חיי תורה, ואם ישתחררו ממנה, יזכו לשלווה ומנוחה.

אולם האמת הפוכה: דווקא התורה היא שמחיה את עם ישראל, גם את חיי הגשמיים.

ולכן כשחכמים ראו את השועל יוצא מקודש הקודשים בכו: כל זמן שהמקדש הפנימי של יהודי בשלימות, הרי שהמקדש גשמי יבוא בקרוב. אבל מציאות שבה ה'שועל' חדר לנקודת היהדות הפנימית של היהודי ומנצל זאת הפוך מרצון ה', זו מציאות קשה שמראה עד כמה הגלות עמוקה.

11. משואה לתקומה.....

ומדוע רבי עקיבא צחק?

מפני שראה כאן נקודת אור.

כל עוד לא נוגעים בנקודה הפנימית של יהודי, ייתכן שהוא ייכשל בעבירה מתוך 'רוח שטות', ומתוך דמיון שניתן לעבור את הגובל ולהישאר קשור לקב"ה. אך כשנוגעים במקום הפנימי שבו אי אפשר לשקר לעצמו – גם יהודי שרחוק מאוד רוחנית, מתעורר, והקשר הפנימי והעמוק עם הקב"ה מתגלה, עד למסירות נפש.

רבי עקיבא הבין שמראה השועל בתוך קודש הקודשים מעיד שהעם היהודי הגיע למקום הזה, וכעת תבוא עלייה רוחנית עצומה. זו הסיבה לשמחתו.

הוא קישר זאת להתגשמות נבואת החורבן של אוריה שנאמרה במקדש הראשון אך התבצעה למעשה בחורבן המקדש השני, אז גם יסודות המקדש חרבו. הוא למד מכך, שלאחר ירידה כה גדולה ועמוקה, תבוא גם העלייה הגדולה.

המסר מדברי רבי עקיבא: כשמתרחש חורבן, זה לא זמן לבכי וייאוש אלא זמן לשליחות. על ידי קירוב יהודי נוסף לתוך קודש הקודשים, תבוא הגאולה וייבנה המקדש.

אנו חיים בתקופה לא פשוטה שבה עם ישראל חווה אתגרים משמעותיים, אבל בתוך כל זה בוהק האור: אנו חווים לאחרונה ניסים גדולים, כאשר אויביה של ישראל מוכים ומושפלים עד עפר. בשיעור שלפנינו נלמד על גישות שונות של חכמינו להתמודדות עם מציאות של גלות קשה וארוכה. האם להביט על המצב המתגר כפי שהוא, או שמא לבחור לראות את התקווה שעתידה לבוא, ולחיות אותה גם כעת.

השיעור לפרשת קרח - ג' תמוז

מתוך "הדרן" על מסכת מכות –
חלקים משיחות יו"ד שבט ושבט י"ג שבט, ה'תשכ"ה
תורת מנחם כרך מ"ב, עמוד 190 ואילך
בשילוב קטעים משיחות קודש ה'תשכ"ה, כרך א', עמוד 288

א. השועל שיצא מקודש הקדשים

מקור 1 תלמוד בבלי, סיוס מסכת מכות, דף כ"ד, עמודים א' וב'

ויכר ה'יה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך...
שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם.

לתלמיד
עמ' 3

כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים.

התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק.

אמרו לו: "מפני מה אתה מצחק?"

אמר להם: "מפני מה אתם בוכים?"

אמרו לו: "מקום שפתוב בו: 'והזר הקרב יומת', ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה?!"

אמר להן: "לכו אני מצחק, דכתיב: 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הפהן ואת זכריה בן זכריה'."

— וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון, וזכריה במקדש שני!"

אוריה הנביא היה כהן שחי בימי אחז מלך יהודה, במהלך תקופת הבית הראשון.

זכריה הנביא חי בתקופת בניית הבית השני, לאחר הצהרת כורש. תפקידו המרכזי היה לעודד את עם ישראל לבנות את בית המקדש השני אחרי שנות הגלות. נבואותיו עוסקות בשיבת ציון, טיהור העם ותקווה לגאולה.

"אלא, תלה הפתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב: 'לכן בגללכם ציון שדה תחרש', בזכריה כתיב: 'עוד ישבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים'. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה — בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת."

לתלמיד
עמ' 3

בלשון הנה אמרו לו: "עקיבא ניחמתנו, עקיבא ניחמתנו."

<< הרבי

מדוע הם בכו רק בראותם את השועל?

וצריך להבין:

לתלמיד
עמ' 3

מדוע רק כ"שהגיעו להר הבית וראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים - התחילו הן בוכין ורבי עקיבא משחק", ואילו לפני זה, כ"שהגיעו להר הצופים" - אף ש"קרעו בגדיהם", משום צער החורבן שנוגע עד נקודת הנפש, מכל מקום, לא היו בוכין?

וכי רבי עקיבא לא הביין מדוע הם בוכים?

מהי שאלתו של רבי עקיבא "מפני מה אתם בוכים"? והגע עצמך: זה עתה - כ"שהגיעו להר הצופים" - קרע גם רבי עקיבא את בגדיו¹, כאות אבלות על חורבנה של ירושלים, ועכשיו, כש"הגיעו להר הבית וראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים", בראותם גודל החורבן של בית המקדש, שחמור יותר מחורבנה של ירושלים² - עומד רבי עקיבא, בבגדים קרועים (שזהו סימן על היפך השמחה) ותמה על חבריו "מפני מה אתם בוכים?!"

לתלמיד
עמ' 3

1. כדמשמע מסתימת הלשון שכל ארבעתם (גם ר"ע) קרעו בגדיהם.

ונצטער, ועתה (כשראה חורבן ביהמ"ק) שחק".

2. ראה עץ יוסף לע"י, שלכן "תמהו עליו שעל צער קטן (חורבן ירושלים) קרע

ב. הרובד העמוק של הבכי והצחוק

<< הרבי

השועל – אירוע טרגי בלתי צפוי

הטעם שלא היו בוכין כשהגיעו להר הצופים, וגם לא כשהגיעו להר הבית (לולי ראיית השועל שיצא כו', אף שראו "הר ציון ששמים"³) - יש לומר, משום שבכי בא בסיבת מאורע מאד לא טוב שמתרחש באופן בלתי-צפוי, ואילו בנדון דידן, אף שראו החורבן כו' ולכן קרעו בגדיהם, לא היה הדבר חידוש אצלם.

לתלמיד
עמ' 4

התנאים הללו חיו עשרות שנים לאחר החורבן, ובוודאי ידעו שבית המקדש חרב. ראיית ירושלים בחורבנה לא הייתה משהו בלתי צפוי.

ומה גם שהיו חדורים באמונה שלימה שתיכף ומיד תבוא הגאולה - "אחכה לו בכל יום שיבוא"⁴, ו"זכו אחישנה"⁵, וכפי שהבטיחה תורה שישראל עושין תשובה - בשעתא חדא וברגע חדא⁶, על ידי הרהור תשובה שנעשה צדיק גמור⁷ - "ומיד הן נגאלין"⁸, ולא עוד אלא שאפילו יחיד מישראל, כש"עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה"⁹.

לתלמיד
עמ' 4

ובפרט ביודעם שהחורבן אינו אלא בבית המקדש הגשמי, מה שאין כן בית המקדש הרוחני שבכל אחד ואחד מישראל¹⁰ בלבו פנימה, ועל אחת כמה וכמה קדש הקדשים - נקודת היהדות - הוא בשלימות¹¹, וכיון שאצל בני ישראל הרוחניות עיקר והגשמיות טפל (נשמתם עיקר וגופם טפל¹²), בודאי ששלימות המקדש הרוחני תביא גם בנין ושלימות המקדש הגשמי.

כמו כן הם ידעו שבית המקדש הרוחני שבליבו של כל יהודי עומד בשלימותו, ולכן הוא בוודאי יביא בחזרה את שלימות המקדש הגשמי.

אך כש"ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים - התחילו הן בוכין" - כי, בראיית המאורע של "שועל שיצא מבית קדשי הקדשים", שזהו דבר נוסף שאינו מוכרח מצד כללות הענין של חורבן בית המקדש [שהרי גם כש"בית הדום רגלי אלקינו שרוף באש" אין הכרח כלל ששועלים יהלכו בו, ועל אחת כמה וכמה בקדש הקדשים שבו¹³], נתחדש אצלם עד כמה גדולה וחמורה הירידה של החורבן והגלות (בגלל גודל וחומר הירידה במעמדם ומצבם של בני ישראל¹⁴), ועל זה "התחילו הן בוכין".

לתלמיד
עמ' 4

3. כלשון הכתוב שסימונו "שועלים הלכו בו", ואעפ"כ לא נזכר בגמרא, כי, "על האר ציון ששמים" לא היו בוכין, עד שראו ש"שועלים הלכו בו".

4. עיקר ה"ב מי"ג העיקרים.

5. סנהדרין שם.

6. זח"א קכט, סע"א.

7. ראה קידושין מט, ב: המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור), אפילו רשע גמור מקודשת (מספק - רמב"ם הל' אישות פ"ח ה"ה. טושו"ע אה"ע ס"ח ס"א), שמא הרהר תשובה", אבל כאשר ודאי שהרהר תשובה, ה"ה ודאי מקודשת.

8. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

9. שם פ"ג ה"ד.

10. כמ"ש (תרומה ח, כה), "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד (ראה אלשיך עה"פ. שלי"ה סט, א. ועוד).

11. כשם שגם לאחר חורבן ביהמ"ק נשאר בו הקדושה - "לפי שקדושת המקדש... מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר (בחוקותי כו, לא)

והשמותי את מקדשיכם, ואמרו חכמים (מגילה כח, סע"א) אע"פ ששמויני בקדושתן הם עומדים" (רמב"ם הל' ביהב"ח ספ"ו).

12. ראה תניא רפ"ב.

13. ועפ"ז יש לבאר דיוק הלשון "ועכשיו שועלים הלכו בו" - דלכאורה תיבת "ועכשיו" מיותרת, והיו יכולים לומר "מקום שכתוב בו והזר הקרב ימות שועלים הלכו בו" (כשם שבסיפור הראשון לא אמרו "ועכשיו בית הדום רגלי אלקינו שרוף באש") - ש"עכשיו" (בזמן הגלות) כשלעצמו (גם לולי ההוספה ד"שועלים הלכו בו") הוא מצב של ירידה בהענין ד"והזר הקרב ימות", כדעת הפוסקים (ראה השגות הראב"ד לרמב"ם שם) שבזמן הגלות יש רק איסור להכנס למקום המקדש, אבל אין העונש ד"והזר הקרב ימות"; ונוסף לזה ישנה גם הירידה ד"שועלים הלכו בו".

14. וכיון שזוהי הוספה שאינה מוכרחת מצד כללות החורבן, מודגשת שייכותה למעמדם ומצבם של בני"י (שבאה בגללם) יותר מהשייכות דכללות החורבן - שנעשה בפועל ע"י אוה"ע, אלא שזהו כתוצאה מהנהגתם הבלתי-רצויה של בני"י (כמ"ל ס"ג).

השועל שיצא מקודש הקדשים היה דבר בלתי צפוי שסימל ירידה, חורבן נוסף בבית המקדש הרוחני שבלב כל יהודי, וזה מה שגרם להם לבכות.

השועל הפיקח

וההסברה בזה:

לתלמיד
עמ' 5

לכאורה, מדוע היה זה דוקא שועל? נכון שכך זה היה לפועל, אך עדיין, מדוע התורה צריכה לספר לנו שזה היה שועל שיצא משם? אלא ודאי שבזה גופא ישנו לימוד.

מהו שועל? אומרת הגמרא במסכת ברכות (סא, ב) שהוא "פיקח שבחיות". הוא אמנם לא 'מדבר' - הוא לא אדם, אך בין החיות הוא הפיקח שבהם.

ומהו הענין של תורה? תורה היא חכמתו של הקב"ה, ועל ידי שלומדים תורה - "זאת התורה אדם" - אזי "אדמה לעליון", או אז היהודי נקרא בשם אדם. וזוהי המעלה של מדבר, שהוא בעל שכל.

ומכיון ש"זה לעומת זה עשה האלוקים", לכן יש את הלעומת זה, כפי שהוא בין החיות - השועל. והמעלה שלו היא (לא שהוא מונח בתאוות אכילה ושתיה וכיוצא בזה, אלא) שהוא מונח בהבנה והשגה, בחכמה, ולכן הוא ה"פיקח שבחיות".

התורה היא החכמה שבקדושה, והשועל מסמל את חכמת עניני העולם.

המקום הראוי לחכמת השועל

והנה, עצם העובדה שיש חכמה בענייני העולם, היא לא משהו שבגללו אמורים לבכות. משום שאנו יודעים ש"וברכך ה' אלקיך - בכל אשר תעשה", ו"אין סומכין על הנס", וכיון שהאדם מחויב לזון את אשתו ובני ביתו, וצריך לתת צדקה, ולהחזיק מוסדות תורה וחינוך וכו', לכן הוא צריך להרוויח כסף. וכפי שה' קבע את הסדר בעולם, מרוויחים רק כאשר ישנה עשייה, כאשר האדם עושה כלי בדרך הטבע שדרכו ה' יתן לו פרנסה. הקב"ה אכן נותן את הפרנסה, אך צריך איזושהי אחיזה בטבע.

לתלמיד
עמ' 5

ולכן האדם צריך בשביל זה את ה"פיקח" - הוא צריך להשתמש בחכמה. אך היכן הוא מחזיק את החכמה? "בחיות". כאשר הוא מגיע לזמן שעל פי תורה הוא מקדיש לפרנסה, שם הוא משתמש בפיקחותו של השועל.

החדירה לקודש הקדשים

אך פה הם ראו שהשועל התגנב לתוך קודש הקדשים, היינו, שבתוך קודש הקדשים - ששם "אין בארון אלא שני לוחות אבנים", שזוהי התורה עצמה, לשם הוא מחדיר את החשבונות שלו.

לתלמיד
עמ' 5

לא מספיק לו להכניס את החשבונות שלו בעניני חול, או בעניני קדושה רגילה, הוא רוצה להכניס את החשבונות דווקא לתוך קודש הקדשים - לתורה עצמה.

כי לכאורה, איך יהודי יכול להבין את התורה? היא הרי דבר קדוש! כפי שנאמר במשלי "ואהיה אצלו... שעשועים" (ה, ל), זוהי תורתו של הקב"ה. אם כן, איך יכול נברא לקבל ולהבין אותה? אלא

צריך להיות קודם "ברכו בתורה תחלה" (נדריים פא, א), הוא צריך לבקש מהקב"ה "ותן בלבנו בינה" ורק אז הוא יכול ללמוד ולהפנים את התורה.

יש דרגה בקדושה, שאותה אי אפשר להבין בשכל אנושי, היא למעלה מהשכל, ואליה אפשר להתחבר רק על ידי ביטול. התורה היא הרי השעשועים של הבורא, ובוודאי שהיא נעלית בהרבה מהיכולות השכליות של הנברא. ולכן רק על ידי ברכת התורה לפני הלימוד, שמסמלת את הביטול של הלומד, ואת ההכרה שלו בקדושת התורה, רק אז הוא מבין אותה.

קודש הקדשים מסמל את הדרגה הגבוהה ביותר של היהודי, ואת הקשר העמוק ביותר שלו עם הקב"ה, קשר שלמעלה מהשכל. מקשר זה, נובעת העובדה שרוב מוחץ של היהודים עורכים ברית מילה, או צמים ביום כיפור. גם כאלו שקוראים לעצמם אתאיסטים. הוא לא יודע להסביר מדוע הוא עושה זאת, אך הוא עושה את זה. זהו קשר שלמעלה מהשכל.

הפיקח שבחיות מתגנב לקודש הקדשים, ומשתמש בקדושה של קדש הקדשים כדי לעשות את מה שהחיה רוצה לעשות, ולא מה שה"אתם קרוים אדם" צריך לעשות.

ואז לפעמים, מגיע היצר הרע, ומחדיר לתוך המקום הקדוש הזה, חשבונות של שכל. הוא מתחיל לשאול: רגע, בואו נחשוב, למה אני עושה את זה? האם זה שווה לי? והספק הזה, המחשבה השכלית הזאת, מטמאת ומדרדרת את הקשר העל טבעי.

ובשעה שנוגעים בפנימיות הנפש של היהודי, שהיא נקודת היהדות שבו, אז "התחילו הן בוכין". כי הוא מנצל לרעה את מקום קודש הקדשים.

ואז הם התחילו לבכות. משום שאם גם את המקום הקדוש הזה, הקשר העל שכלי והנצחי של יהודים עם הקב"ה, באם גם שם מתחילים הדברים להיסדק, אז המצב באמת קשה מנשוא.

במה זה מתבטא?

השועל והדגים

זה יובן על פי המסופר במסכת ברכות¹⁵ אודות ה"שועל" ביחס להנהגתם של בני ישראל בלימוד התורה בזמן הגלות:

הרבי מצטט סיפור אחר של רבי עקיבא עם שועל, ומסביר עמו את ענינו של השועל בסיפור הקודם.

מקור 2 תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף ט"א, עמוד ב'

תנו רבנן: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה.

בא פפוס בן יהודה, ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה.

אמר לו, "עקיבא אי אתה מתירא מפני מלכות?"

אמר לו, "אמשול לך משל, למה הדבר דומה – לשועל שהיה מקהיל על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים במקום למקום. אמר להם, 'מפני מה אתם בורחים?' אמרו לו, 'מפני רשתות שמביאין עלינו בני אדם'. אמר להם, 'רצונכם שתעלו ליפשה, ונדור אני ואתם, כשם שדרו אבותי עם אבותיכם?' אמרו לו, 'אתה הוא שאומרים עליך פקח שפחיות?! לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו, אנו מתיראין, במקום מיתתנו – על אחת כמה וכמה!'

אף אֲנַחְנוּ עֲכָשְׁיוּ שְׁאֲנוּ יוֹשְׁבֵי יְעוֹסְקִים בְּתוֹרָה, שְׁפָתוֹב כָּה, 'פִּי הוּא חֲיִיךָ וְאַרְךָ
יְמֵיךָ', כָּה, אִם אֲנוּ הוֹלְכִים וּמְבַטְלִים מִמְּנָה – עַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה!"

<< הרבי

כל אחד נוהג כרבותיו

כלומר, השועל יודע ומבין שמקומם של הדגים הוא במים, אבל, טענתו היא, שכאשר רואים שבהיותם במים הם במצב של העדר המנוחה ("רצים לכאן ולכאן", ו"בורחים... מפני רשתות כו"), יש לתלות את סיבת הדבר במים, ולכן מציע להם לצאת מן המים ולעלות ליבשה, ושם ידורו במנוחה כמותו.

ודוגמתו בנמשל: בוודאי צריכים בני ישראל (שנמשלו לדגים¹⁶) לעסוק בתורה (שנמשלה למים¹⁷), אבל כשנמצאים בזמן הגלות, בשעבוד מלכויות, במעמד ומצב של ריבוי דאגות וטרדות הפרנסה כו'¹⁸ ("רצים לכאן ולכאן") - טוען השועל שהסיבה לכך היא משום שבחרו להיות באהלה של תורה (מים), ואם רק יצאו מאהלה של תורה - מסיים השועל את דבריו - שבהשקפה ראשונה אלו דברי פיקחות - אזי יוכלו לחיות כמותו חיי מנוחה ושלווה, שזהו דבר טוב וחיובי על פי תורה שציוותה "ונשמרתם גו' לנפשותיכם"¹⁹.

אומר השועל: במצב אידיאלי בו עם ישראל יושב על אדמתו לבטח, ואתה לא טרוד מדי בצורכי פרנסה, גם אני מסכים שעליך לשבת וללמוד תורה, שכן אלו נכסי הנצח של עם ישראל. אבל כאשר עם ישראל נמצא במצב של גלות, שלא כל כך קל להיות יהודי ולשמור מצוות, ואתה טרוד עד מאוד לתור אחרי מקורות פרנסה, וטרדות העולם הזה מאיימים להטביע אותך, הפתרון שלך הוא פשוט - לברוח מהמים - מאהלה של תורה.

לכאורה אלו דברי הגיון ושכנוע -

[ועל זה משיבים הדגים לשועל: "אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות!?! לא פיקח אתה אלא טפש אתה", כי, ה"מים" (העסק בתורה) הם "מקום חיותנו" ("חיך ואורך ימיד"),

ולא רק בנוגע לענינים של רוחניות וקדושה, אלא גם החיים הגשמיים כפשוטם נמשכים על ידי העסק בתורה, ולולי העסק בתורה לא יתכן אצל יהודי מעמד ומצב של "שלום יהיה לי", כיון שהשפעת החיות ליהודי מסטרא דקליפה (כמו שאר בעלי חיים), אינה אלא לפי שעה, ובהכרח שתופסק ההשפעה²⁰, וכיון שהתורה היא "חיותנו", צריכים אנו להתאים את עצמנו אל התורה - ללמדה ולהתנהג על פי הוראותיה, שעל ידי זה נהיה כלים לקבל "חיותנו", ובוודאי תמצא הדרך להינצל מהגזירות וכו'].

סודק את הקשר הפנימי ביותר

ונמצא, שענינו של השועל הוא שמנצל את התורה (קדשי הקדשים) גופא לענין שהוא היפך התורה, באמרו שהשהות באהלה של תורה (במים) היא הסיבה לקושי הגלות, ולכן צריכים לצאת מאהלה של תורה (לצאת מן המים).

ולכן, כש"ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין":

19. ואתחנן ד, טו. וראה שבת לב, סע"ב ובחדא"ג מהרש"א.
20. ראה בארוכה קונטרס ומעין סוף מאמר ו' (פ"ג) ואילך.

16. ע"ז ג, סע"ב.
17. תענית ז, סע"א.
18. ראה תו"א ר"פ נח. ובכ"מ.

כל זמן שהאמינו וידעו ש"קדש הקדשים" שבבית המקדש הפנימי שבכל אחד ואחד מישראל הוא בשלימות, היתה תקוותם חזקה ששלימות המקדש הרוחני תביא בקרוב גם בנין ושלימות המקדש הגשמי; אבל כשראו שה"שועל" נגע ב"בית קדשי הקדשים" (פנימיות הנפש, נקודת היהדות, הקשורה עם נקודת התפלה והתורה ואחדות הפשוטה של הקב"ה), ולא עוד אלא שמנצל זה באופן הפכי - "התחילו הן בוכין".

השועל נכנס לתוך קודש הקדשים של היהודי; לתוך ה-"פינטאלע איד" - נקודת היהדות הפנימית, ומנסה לשכנעו: הנה חרב המקדש, הנך בגלות רחוק מחיים אידיאליים של יהודי, מדוע אתה מתעקש על אותם נקודות אמת שבהם אתה מסרב לגעת. התנתק מהם.

(אפשר לתת דוגמא נוספת, מהחיים היום, שכל כך הרבה צעירים מתגייסים לצה"ל במסירות נפש, רבים מהם ממשפחות שחיים כבר כמה שנים בחו"ל, ועל פי חוק הם לא חייבים להתגייס. אך הם בוחרים לעשות זאת, ללא שום התלבטות, בשביל להגן על עם ישראל. זהו קשר שלמעלה מן השכל.

ולעתים, רואים שאדם אחר מדבר עם אותם נערים, או עם הוריהם, וזורע ספק. הוא שואל אותם: למה אתה עושה את זה? אתה חייב? חשבת על זה? זה לחץ חברתי? אולי זה לא שווה לך. כמו שועל שמכניס את החשבונות של טעם ודעת בקודש הקדשים).

ולכן בכו אותם תנאים. השועל המהלך בתוככי קודש הקדשים של היהודי חשף את עומק השבר הרוחני של אותו דור. 'האם אין לנו תקומה?', הם תהו.

<< הרבי

כשפוגעים בנקודה, היהודי מתעורר

אמר להם רבי עקיבא "לכך אני משחק" - כי, היא הנותנת:

לתלמיד
עמ' 8

כל זמן שלא נוגעים בנקודת היהדות, יכולה להיכנס אצל יהודי "רוח שטות"²¹ לעבור עבירה, ולדמות לעצמו "שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל"²², וכך, יכול לילך ולהתמשך חס ושלום מעמד ומצב הגלות "מפני חטאינו";

אבל כשנוגעים בנקודת היהדות - כשאנו יכול לרמות את עצמו ש"עודנו ביהדותו" - הרי אפילו אצל קל שבקלים "ניעורה (נקודת היהדות) משנתה ופועלת פעולתה... להתגבר על הקליפות... ולבחור לו ה' לחלקו ולגורלו למסור לו נפשו על קדושת שמו"²³. כלומר, דוקא תכלית הירידה למטה ביותר, עד לנגיעה בנקודת היהדות - היא זו שמעוררת ומביאה את העליה, התיקון והשלימות.

בעומק החדלון, בשיא הייאוש, מביע רבי עקיבא שביעות רצון, ומביט אל האור והתקווה הבוקעת מקצה המנהרה. דוקא מראה השועל המנסה לנתק את היהודי מהניצוץ היהודי, מעורר בו את הביטחון שהיהודי יתגבר על הנסיון הנואל הזה, ואדרבה, זה יעורר בו כוחות מחודשים להתקרב יותר אל הקב"ה ולחזור בתשובה שלימה. שכן, כאשר היהודי נמצא במצב של 'להיות או לחדול', הוא בוחר נכון, הוא משנס מותניים, ושב בתשובה שלימה.

הרבי אמר פעם ביחידות לעסקנים ביהדות ארה"ב, על אליהו הנביא, שאמר לעם ישראל: "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים?! אם ה' האלוקים לכו אחריו, ואם הבעל לכו אחריו!". נשאלת השאלה, איך הוא יכל לקחת כזה סיכון? אולי הם היו בוחרים בבעל?

ענה על כך הרבי: 'אליהו לא לקח שום סיכון. כי כשיהודי מקבל אפשרות לבחירה מוחלטת בלבד, הוא אף פעם לא יתנתק מה'. הוא בוודאי יבחר בה'.

כל הבעיה מתחילה בשכנוע העצמי, שגם כשאני עושה כך וכך, אני לא מתנתק מהיהדות שלי. גם באם אני לא שומר את כל המצוות, וגם באם אני חורג פה ושם מהמסורת בה גידלו אותי, אני עדיין יהודי.

אך כשה'שועל' מגיע ומנסה לנתק את הנקודה הפנימית ביותר, שם כבר אי אפשר לחיות באשליות. שם היהודי מבין שבזה הוא מתנתק מעם ישראל ומהקב"ה, ואת זה הוא לא יעשה. ולכן שחק רבי עקיבא.

דווקא מהשפל באה התקומה

וממשיך רבי עקיבא: "דְּכָתִיב: 'וְאָעִידָה לִּי עֵדִים נְאֻמָּנִים אֶת אֹרְיָה הַכֹּהֵן וְאֶת זְכַרְיָה בֶן יִבְרָכְיָהוּ'. - וְכִי מָה עָנִין אֹרְיָה אֶצֶל זְכַרְיָה? אֹרְיָה בְּמִקְדָּשׁ רֵאשׁוֹן, וְזְכַרְיָה בְּמִקְדָּשׁ שְׁנִי!

לתלמיד
עמ' 8

אָלָא, תְּלָה הַפְּתוּב נְבוֹאָתוֹ שֶׁל זְכַרְיָה בְּנְבוֹאָתוֹ שֶׁל אֹרְיָה. בְּאֹרְיָה פְּתִיב 'לְכֹן בְּגַלְלֶכֶם צִיּוֹן שְׂדָה תִּחְרַשׁ', בְּזְכַרְיָה פְּתִיב 'עוֹד יֵשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחְבוֹת יְרוּשָׁלַם'. עַד שְׁלֹא נִתְקַיְּמָה נְבוֹאָתוֹ שֶׁל

21. שם פי"ט.

21. סוטה ג, א.

22. תניא פי"ד.

אורְיָה הִיְיִתִי מִתְיִירָא שְׁלֵא תִתְקַיִים נְבוֹאָתוֹ שְׁל זְכַרְיָה. עֲכָשְׁיוֹ שְׁנִתְקַיִמָה נְבוֹאָתוֹ שְׁל אורְיָה - בְּיָדוֹעַ שְׁנְבוֹאָתוֹ שְׁל זְכַרְיָה מִתְקַיִמָת".

- שהחידוש בנבואה זו דוקא לגבי שאר נבואות הגאולה, הוא, שקיום נבואת הגאולה תלויה בקיום נבואת החורבן, ובתכלית הירידה דוקא - "ציון שדה תחרש", שמזה דוקא תצמח הגאולה.

וביאור הענין:

הנבואה "בגללכם ציון שדה תחרש וגו'" - אף שנאמרה על ידי אוריה שהיה במקדש ראשון, לא נתקיימה בחורבן מקדש ראשון, אלא בחורבן מקדש שני דוקא - כמובא בירושלמי²⁴ "אבותינו - בחטאם - העבירו את התקרה, שלא החריב נבוכדנצר אלא התקרה של בית המקדש, והשאר היסודות, שנאמר²⁵, ויגל את מסך²⁶ יהודה, אבל אנו גרם עוונותינו שפעפענו את הכתלים, שבחורבן בית שני החריבו גם היסודות, כדכתיב²⁷ האומרים ערו ערו עד היסוד בה"²⁸.

[ולמעשה, שבבית ראשון נשארו לא רק היסודות, אלא גם הכתלים, ולא עוד אלא שגם אפר הפרה שהיה בתוך הכתלים²⁹ נשאר בשלימות ובטהרתו, ועל ידו נטהרו "כשעלו מן הגולה"³⁰, כי, "כשהחריב נבוכדנצר לא החריב אלא התקרה אבל הכתלים הניח"³¹].

וכיון שבחורבן בית שני היתה ירידה גדולה יותר - שהחריבו גם היסודות - הרי, כיון שהירידה היא לצורך עליה, מובן, שגודל הירידה ביותר מביאה ופועלת עליה גדולה יותר.

אל תבכה — תעשה

אך רבי עקיבא לא מסתפק בכך, ולזה הוא מצרף קריאה לפעולה:

וזהו המסר של רבי עקיבא: כשהוא רואה יהודי יושב ובוכה על החורבן, הוא אומר לו - תעשה משהו! בשביל מה צריך את הבכי שלך? מי ביקש ממך לבכות? צא החוצה וקרב יהודי נוסף לקודש הקדשים! מתחשק לך לבכות? לאחר שתקרב את כל היהודים לקדש הקדשים, וכבר אין עוד מה לעשות, אז תתיישב לבכות. אבל עכשיו?! זהו זמן לבכות?! אין זמן להתאונן. ישנו ילד שהוא מחוץ לקודש הקדשים, ישנה ילדה שלא יודעת על הדלקת נרות שבת, חלה וכו', קרב אותם לקודש הקדשים! אין זמן לבכי!

ועל זה ענו לו חכמים: עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו.

מתוך "הדרן" על מסכת מכות -

חלקים משיחות יו"ד שבט ושבט י"ג שבט, ה'תשכ"ה

תורת מנחם כרך מ"ב, עמוד 190 ואילך

בשילוב קטעים משיחות קודש ה'תשכ"ה, כרך א', עמוד 288

איכ"ר רפ"ה. זח"ג פט, א.

29. "קילולות של אבן היו קבועין בכותל... ובתוכן אפר מכל פרה ופרה". תוספתא פרה פ"ג מ"ג - הובא בפ"י הר"ש פרה שם.

30. תוספתא פרה פ"ג מ"ג - הובא בפ"י הר"ש פרה שם.

31. פ"י הר"ש פרה שם.

24. יומא פ"א ה"א (ד, ב), ובקה"ע ופ"מ. וראה גם גיטין נז, ב. שמו"ר פל"ה, ה.

25. ישעי' כב, ה.

26. "מלשון סכך ותקרה" (פ"מ שם).

27. תהלים קלז, ז.

28. אם החריבו גם היסודות או רק עד היסודות - ראה הדעות בשמו"ר שם.

נקודות מפתח

חז"ל מספרים על קבוצת תנאים שיצאה לירושלים לאחר חורבן המקדש. בהר הצופים הם קרעו את הבגדים. כשהגיעו למקום המקדש והבחינו בשועל יוצא מקודש הקודשים – פרצו בבכי. לעומתם, רבי עקיבא דווקא צחק. לשאלתם הסביר: כשם שנבואת החורבן התגשמה במלואה, כך תתגשם נבואת הגאולה ובניין ירושלים.

לתלמיד
עמ' 9

שואל הרבי: מדוע החכמים לא בכו כבר בהר הצופים, כשראו את חורבן ירושלים? ומה פשר תמיהתו של רבי עקיבא על חבריו 'מפני מה אתם בוכים?' – תגובה טבעית כאשר יהודי רואה בחורבן המקדש.

ההסבר: החכמים היו חדורי אמונה שהגאולה תבוא כאשר עם ישראל יתעלה מבחינה רוחנית, אולם כשראו את השועל יוצא מקודש הקודשים הבינו שהחורבן והגלות קשה ועמוקה משחשבו. מדוע?

השועל ("פיקח שבחיות") מסמל את החוכמה וההשתדלות שיהודי מפעיל בענייני העולם לצורך פרנסה וניהול החיים. זהו כוח חיובי. אך כאשר החשבונות של רווח והפסד חודרים לקודש הקודשים, לקשר העל שכלי של היהודים עם הקב"ה, זה פוגע ביסוד היהדות.

לתלמיד
עמ' 10

הרעיון מתחדד במשל הדגים והמים: השועל טוען לדגים שחוסר המנוחה שלהם נובע בגלל המים, ומציע להם לצאת מהמים. ובנמשל: הוא מציע, שהמסקנה מבחינה שכלית, שבגלל בחירתו של עם ישראל לחיות חיי תורה, נובע חוסר המנוחה שלהם, ולכן הוא מציע להם לעזוב חיי התורה. (אך האמת הפוכה: המים הם החיים עצמם. התורה היא חיותו של עם ישראל וגם הקיום הגשמי תלוי בה).

חכמים בכו כשהבינו שגם נקודת היהדות נפגמה, והמקדש הפנימי בלב היהודים, וממילא המקדש הגשמי – רחוקים מלהיות שלמים.

ומדוע רבי עקיבא צחק? דווקא כאשר הפגיעה מגיע למקום העמוק ביותר, לקודש הקודשים של נפש היהודי, או אז מתגלית הנשמה היהודית שלא נפגמת לעולם, והוא מתעורר להתחבר לקב"ה.

אלא שבמקום לבכות, עלינו לעשות. וכך תבוא הגאולה.

ציצה לדרך

לכל אחד מאיתנו ישנם רגעים קשים ואירועים שאינם חיוביים. אך כמו ביחס לגלות, מה שנכון הוא להימנע מבכי וייאוש, אלא זו קריאה עבורנו לפעולה. עלינו לשאול את עצמנו: 'איך אני יכול לעזור לאחר?', 'איך אקרב יהודי נוסף לתורה ולמצוות?'. במעשה של חסד, במילה טובה ובעזרה ודאגה לזולת נראה ישועה בחיינו הפרטיים ונקרב את הגאולה הכללית.

לתלמיד
עמ' 10